

Riktlinje för avgiftshandläggning

Styrande dokument inom Socialförvaltningen		Övergripande processområde Riktlinje	Verksamhetens process Avgiftshandläggning	
Dokumentägare, sektor/enhet Stab- och administration		Upprättad av Niclas Nilsson, avgiftshandläggare	Godkänd av Socialnämnden 2025-08-26, § 123/2025 dnr. SN-2025-00175	
Upprättad 2025-07-11	Publicerad 2025-08-27	Giltighetstid Tillsvidare	Revisionshistoria 2024-06-24 2025-07-11	Version nr 1.1

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte	4
2. Allmänna utgångspunkter	4
2.1 Kommunallag 2017:725 (KL).....	4
2.2 Socialtjänstlag 2025:400 (SoL).....	4
2.3 Hälso- och sjukvårdslag (HSL).....	5
2.4 Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	5
2.5 Förvaltningslagen 2017:900 (FL)	5
2.6 Offentlighet och sekretesslag (OSL).....	5
3. Avgiftsberäkning	5
3.1 Avgiftsutrymme.....	5
3.2 Inkomster	5
3.3 Boendekostnad	5
3.4 Förbehållsbelopp	6
3.4.1 Förbehållsbelopp för olika hushållstyper	6
3.4.2 Individuellt förbehållsbelopp	6
3.4.3 Förbehållsbelopp på särskilt boende	6
3.4.4 Förbehållsbelopp för den som har matdistribution	6
3.5 Maxtaxa/högekostnadsskydd	6
3.5.1 Avgifter som ingår i maxtaxan	7
3.5.2 Avgifter som inte ingår i maxtaxan	7
4. Avgiftshandläggningen	7
4.1 Vem ska betala avgift	7
4.2 Inkomstförfrågan	7
4.2.1 Bostadstillägg	7
4.3 Avgiftsbefrielse	7
4.3.1 Bostadskostnadstak.....	7
4.4 Jämkning av avgift	7
4.4.1 Dubbla boendekostnader	7
4.4.2 Särskild beräkning för att kvarboende inte ska drabbas oskäligt.....	7
4.5 Reducering av avgift.....	8
4.5.1 Frånvaro särskilt boende	8
4.5.2 Frånvaro korttidsboende.....	8
4.5.3 Frånvaro hemtjänsten	8
4.6 Beslut.....	8
4.6.1 Gynnande beslut.....	8
4.6.2 Ändring av beslut om avgifter	9

4.6.3 Överklagan	9
4.7 Den enskildes skyldigheter	9
4.8 Debitering enligt avgiftsbeslut	9
4.9 Tilläggsdebitering	9
4.10 Återbetalning	10
5. Egenavgifter för vuxna i HVB	10
6. Egenavgifter för vårdnadshavare vars barn får vård utanför egna hemmet	10
7. Årlig uppräknig av taxor och avgifter	10

1. Inledning

Nedanstående riktlinjer ligger som grund vid beräkning av avgifter inom Socialförvaltningen i Melleruds Kommun. Vård- och omsorgsavgifterna är inkomstprövade. I varje enskilt ärende görs, om omsorgstagaren inkommer med relevanta uppgifter om sin ekonomi och sina bostadskostnader, en individuell beräkning. Utgångspunkten för avgiftssystemet är att avgifter för vård- och omsorgsinsatser inte får uppgå till så höga belopp att den enskilde inte har medel kvar eller ska av ekonomiska orsaker behöva tacka nej till vård- och omsorgsinsatser.

1.1 Syfte

Denna riktlinje ska underlätta handläggningen, ange ramar och vara vägledande för avgiftshandläggaren. Den ska även syfta till att tydligt informera och skapa förståelse för kommunens avgiftssystem.

Riktlinjerna baseras på:

- Kommunallag (2017:725)
- Socialtjänstlag (2025:400)
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387)
- Lag om bostadstillägg för pensionärer m.fl. (2001:761)
- Inkomstskattelagen (1999:1229)
- Förvaltningslag (2017:900)
- Offentlighet och sekretesslag (2009:400)
- Socialförsäkringsbalken (2010:110)
- Jordabalk (1970:994)

2. Allmänna utgångspunkter

2.1 Kommunallag 2017:725 (KL)

Enligt Kommunallagen 2 kap 5 § får kommuner ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning. I 2 kap 6 § framgår att kommuner inte får ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

2.2 Socialtjänstlag 2025:400 (SoL)

Avgifter för insatser enligt Socialtjänstlagen regleras i lagens 32 kapitel. Bestämmelser för avgifter gäller bland annat beräkning av förbehållsbelopp, avgiftsunderlag och maxtaxa samt rätt för den enskilde att överklaga sitt avgiftsbeslut genom förvaltningsbesvär.

I 32 kap 1 § SoL framgår att kommunen enligt grunder som kommunen bestämmer får ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader i följande fall:

1. familjerådgivning,
2. verksamhet för barn och unga enligt 18 kap. 1–5 och 10 §§ som inte är insatser av behandlingskaraktär,
3. föräldrautbildning inför adoption,
4. hemtjänst,
5. dagverksamhet,
6. sådan särskild boendeform för äldre personer som avses i 8 kap. 4 § eller bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 11 § och som inte

omfattas av 12 kap. jordabalken, och
7. annan liknande tjänst.

2.3 Hälso- och sjukvårdslag (HSL)

Avgifter för insatser enligt Hälso- och sjukvårdslagen regleras i lagens 17 kapitel. Den vård som kommunen tillhandahåller enligt 17 kap 8 § HSL ska i avgiftshänseende samordnas med de insatser som avgiftsbeläggs enligt SoL. De insatser det rör sig om är all hälso- och sjukvård inom den kommunala omsorgen, upp till läkarnivå (vård utförd av läkare ingår inte). Kommunens maxtaxa ska omfatta insatser enligt båda lagarna.

2.4 Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Enligt LSS 21 § får ersättning för kostnader eller avgifter inte tas ut annat än i de särskilda fall som regleras i 18 – 20 §§. 19 § LSS anger rätten att ta ut skäliga avgifter för bostad, fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter av dem som har pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning eller annan inkomst av motsvarande storlek. 20 § LSS innebär en skyldighet för föräldrarna att bidra till kostnaderna för ett barn som är under 18 år och som får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av LSS. Detta ger kommunen rätt att uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

2.5 Förvaltningslagen 2017:900 (FL)

De allmänna bestämmelserna om hur en myndighet ska handlägga ett ärende finns i Förvaltningslagen. Där finns bland annat regler kring samverkan, myndighetens serviceskyldighet, ett lättförståeligt myndighetsspråk och muntliga inslag i handläggningen.

2.6 Offentlighet och sekretesslag (OSL)

Samtliga uppgifter som avgiftshandläggaren behöver i handläggning av ärende registreras, bearbetas och dokumenteras. Uppgifterna är sekretessbelagda enligt 26 § kap 1 Offentlighets- och sekretesslagen.

3. Avgiftsberäkning

Avgift beräknas utifrån betalningsförmåga inom högkostnadsskyddet.

3.1 Avgiftsutrymme

Avgiftsutrymme är det som blir kvar efter att förbehållsbeloppet och bostadskostnaden är avdragen från nettoinkomsten (och bostadstillägg).

$\text{Inkomst} - (\text{boendekostnad} + \text{förbehållsbelopp}) = \text{avgiftsutrymme}.$

3.2 Inkomster

Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad, SoL, kap 32, 5 §.

I fråga om makar ska den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster.

3.3 Boendekostnad

För hyreslägenhet räknas den faktiska hyran inklusive uppvärmning.

För bostadsrätt räknas hyra/avgift till bostadsrättsförening, 70% av räntekostnaderna som tagits med bostadsrätten som säkerhet samt drifts- och uppvärmningskostnader.

För hus/villa räknas fastighetsskatt, tomträttsgäld, 70 % av räntekostnaderna som tagits med huset/villan som säkerhet samt drifts- och uppvärmningskostnader.

3.4 Förbehållsbelopp

En schablon för beräkning av förbehållsbeloppet fastställs av regeringen och följande poster är medräknade: livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel.

Förbehållsbeloppet höjs alltid om den enskilde har kostnader för god man eller förvaltare.

3.4.1 Förbehållsbelopp för olika hushållstyper

Förbehållsbeloppet regleras i SoL, kap 32, 8 §.

Ensamboende: $(1,4789 \times \text{prisbasbeloppet}) / 12$

Makar och registrerade partners: $(1,2066 \times \text{prisbasbeloppet}) / 12$

3.4.2 Individuellt förbehållsbelopp

För familjer med hemmavarande barn under 18 år höjs förbehållsbeloppet med skäliga kostnader för hemmavarande barn utifrån Konsumentverkets beräkningar för hushållens kostnader. Konsumentverkets beräkningar för hushålls- och matkostnader är vägledande vid beräkningar av individuella förbehållsbelopp.

3.4.3 Förbehållsbelopp på särskilt boende

I Melleruds kommun görs en höjning av förbehållsbeloppet för matkostnaden för dem som bor i särskilt boende. Höjningen räknas ut genom differensen mellan kostavgiften på särskilt boende och Konsumentverkets referensvärde för livsmedelskostnader.

Den som bor på särskilt boende har inte alla utgifter som ryms i förbehållsbeloppet. Hushållsel och förbrukningsmaterial tillhör de posterna. Därför sänks förbehållsbeloppet för de som bor i särskilt boende. Sänkningarna beräknas enligt Pensionsmyndighetens föreskrift (PFS 2018:10).

3.4.4 Förbehållsbelopp för den som har matdistribution

För den enskilde i ordinärt boende som har matportioner höjs minimibeloppet utifrån differensen mellan portionspriset och konsumentverkets schablon omräknat per dag.

3.5 Maxtaxa/högekostnadsskydd

Riksdagen har genom 32 kap. 6 § SoL beslutat om ett högekostnadsskydd, så kallad maxtaxa, för de insatser som en omsorgstagare kan erhålla. Maxtaxan omfattar även de insatser som kommunen utför jämlikt HSL. Melleruds kommuns maxtaxa för avgifter ansluter sig till Socialtjänstlagens angivna nivå $(0,5392 \times \text{prisbasbeloppet}) / 12$. Ändras den nationella beräkningen av maxtaxan så anpassas även denna i Melleruds kommun.

3.5.1 Avgifter som ingår i maxtaxan

I Melleruds kommun ingår service- och omvårdnadsavgifter enligt SoL, hemsjukvård samt trygghetslarm i maxtaxan.

3.5.2 Avgifter som inte ingår i maxtaxan

Kostnader för boende och mat omfattas inte av maxtaxan.

4. Avgiftshandläggningen

4.1 Vem ska betala avgift

Efter beräkning av avgiftsutrymme betalas avgiften av personer som har insatser enligt SoL, HSL, LSS, LVU eller LVM som är avgiftsbelagda i Melleruds kommun och fastställda av Kommunfullmäktiges Taxor och avgifter. Vårdnadshavare betalar avgift för deras barn utifrån inkomst och insats.

4.2 Inkomstförfrågan

Inkomstförfrågan skickas ut en gång per år samt till nya omsorgstagare. Den månad som inkomstuppgiften inkommer till kommunen registreras den och beräkning görs. Inkommer ingen inkomstuppgift kommer kommunen att ta ut avgift upp till maxtaxans nivå. Inkomstförfrågan ska skrivas under av den enskilde, dennes legala företrädare eller person med fullmakt från den enskilde. I samband med inlämnande av Inkomstförfrågan lämnas även samtycket att hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inhämta inkomstuppgifter.

4.2.1 Bostadstillägg

Kommunen informerar om den enskildes möjlighet att söka bostadstillägg. Bostadstillägget påverkar dock endast avgiftsunderlaget i de fall den enskilde faktiskt har fått det beviljat. (SOSFS 2002:8)

4.3 Avgiftsbefrielse

Om avgiftsutrymmet är noll eller mindre tas inga av de avgifter ut som ingår i maxtaxan.

4.3.1 Bostadskostnadstak

I Melleruds kommun finns det ett bostadskostnadstak där hyran för den enskilde högst kan uppgå till takbeloppet för bostadstillägg som regleras i Socialförsäkringsbalken kap 102, 22-22 a §§.

4.4 Jämkning av avgift

4.4.1 Dubbla boendekostnader

I samband med flytt till särskilt boende kan den enskilde drabbas av dubbla boendekostnader. I Melleruds kommun kan enskilda då ansöka om jämkning av boendekostnad för en månad då det är den billigaste hyran som jämkas. En förutsättning är att den enskilde inte har tillgångar som överstiger ett prisbasbelopp samt att hyreslägenheten är uppsagd eller egna fastigheten är utlagd till försäljning.

4.4.2 Särskild beräkning för att kvarboende inte ska drabbas oskäligt

Om en av sammanboende flyttar till särskilt boende ska den kvarboende inte drabbas oskäligt ekonomiskt. Vid avgiftsberäkningen läggs inkomsterna samman och delas lika och därefter

beräknas avgiften. Detta görs enbart om det är till fördel för den kvarboende annars görs en individuell beräkning baserad på den enskildes egna medel.

4.5 Reducering av avgift

4.5.1 Frånvaro särskilt boende

I särskilt boende görs inga avdrag vid frånvaro för omvårdnad eller hyreskostnad. Kost reduceras med fastställt belopp vid planerad frånvaro som meddelats senast sju dagar innan. Vid oplanerad sjukhusvistelse reduceras kostavgiften från första dag.

4.5.2 Frånvaro korttidsboende

Vård- och omsorgsavgiften på korttidsboende reduceras vid frånvaro som meddelats 48 timmar innan. Vid oplanerad sjukhusvistelse reduceras avgiften från första dag.

4.5.3 Frånvaro hemtjänsten

Hemtjänstavgiften reduceras med 1/30-del av månadsavgiften per frånvarodag. Hemtjänst- och kostavgift reduceras med fastställt belopp vid planerad frånvaro som meddelats senast sju dagar innan. Vid oplanerad sjukhusvistelse reduceras hemtjänst- och kostavgiften från nästkommande dag.

Trygghetslarm som installeras efter den 25:e i månaden debiteras från och med efterkommande månad. Trygghetslarm som hämtas/avinstalleras före den 5:e i månaden debiteras inte. Vid sammanboende/makar där båda beviljats larm faktureras båda. Den som har larmet först är huvudsökande. Medsökande får en lägre kostnad.

4.6 Beslut

Samtliga beslut om avgifter fattas enligt delegationsordning beslutad av Socialnämnden. Den enskilde ska få ett skriftligt avgiftsbeslut där storleken på avgifterna framgår, vilket avgiftsunderlag som har använts och hur avgifterna har beräknats. Avgiftsbesluten sträcker sig som längst 12 månader. Beslutet ska innehålla namn på beslutsfattare samt kontaktuppgifter. Avgiftsbeslutet ska vara försett med besvärshänvisning.

4.6.1 Gynnande beslut

Huvudregeln är enligt FL av hänsyn till den enskildes trygghet och behov att kunna inrätta sig efter ett fattat beslut att gynnande myndighetsbeslut inte kan ändras till den enskildes nackdel eller återkallas.

Undantag är om:

- det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas.
- beslutet har fattats utifrån felaktiga eller vilseledande uppgifter från den enskilde.
- tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart.

Skulle ett gynnande beslut ändras utifrån någon av dessa undantag är det ett beslut som avser myndighetsutövning. Ett sådant beslut kan inte fattas av utförare som verkställer beslutet. Vid ändrade förhållanden ska först alltid en omprövning av beslutet göras av avgiftshandläggare.

4.6.2 Ändring av beslut om avgifter

Avgiften kan förändras när:

- inkomsten förändras
- insatserna förändras
- familjeförhållandena förändras (t ex make/maka avlider eller flyttar)
- bostadskostnaden förändras
- den enskilde erhåller tillägg på minimibeloppet efter att beslut tagits om detta.

När förhållanden förändrats som medför en ändring av avgiften ska omräkning ske och ett nytt avgiftsbeslut skickas till den enskilde. Ändring av avgift skall gälla från och med månaden som förändring uppkommer. Den enskilde är skyldig att kontinuerligt lämna uppgifter om förändrade förhållanden som kan påverka avgifterna.

4.6.3 Överklagan

Enligt Socialtjänstlagen 35 kap 1 § kan avgiftsbeslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär, om beslutet går den enskilde helt eller delvis emot. Beslutet kan endast överklagas av den som berörs av beslutet eller legal företrädare. Den enskilde ska skriftligen delge sin överklagan till den Socialnämnd som fattat beslutet. Överklagandet ska ha inkommit inom tre veckor från det att den enskilde tagit emot beslutet. Avgiftshandläggaren ska vara behjälplig med överklagan om den enskilde så önskar.

Inledningsvis ska Socialnämnden pröva att besvärshandlingen kommit in i rätt tid. Socialnämnden får, enligt FL 27 § ändra sitt beslut. Ändrar Socialnämnden sitt beslut så att den klagande får vad den ansökt om förfaller överklagandet. I annat fall ska nämnden sända skrivelsen och övriga handlingar till exempel tjänsteutlåtande där överklagandet bemöts, till Förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten kommer därefter att fatta beslut i ärendet. Ett beslut från Förvaltningsrätten ska verkställas omedelbart. Såväl Socialnämnden som den enskilde kan begära inhibition av ett beslut som fattats av allmän förvaltningsdomstol.

Kostnad för mat och hyra kan inte överklagas genom förvaltningsbesvär. Hyra kan prövas av Hyresnämnden.

4.7 Den enskildes skyldigheter

Den enskilde lämnar inkomstuppgifter på heder och samvete och ska snarast underrätta kommunen förändringar som kan påverka avgiftsbeslutet. Vid begäran från kommunen ska underlag kunna visas som styrker uppgifterna. Den enskilde ska medverka till att kommunen kan genomföra en förbehållsberäkning genom att inkomma med uppgifter om inkomster och boendekostnader. Om så inte sker debiteras avgifter upp till maxtaxans nivå.

4.8 Debitering enligt avgiftsbeslut

Avgifterna debiteras månadsvis i efterhand. Hyran debiteras i efterskott på särskilt boende. För bostad med särskild service enligt LSS förekommer både förskotts- och efterskottdebiteringar.

Avgift tas per beviljad verkställd hemtjänstinsats i enlighet med bestämd schablontid. I samband med beviljad hemtjänstinsats sker debitering från den dagen insatsen påbörjas. Inga avdrag förs för serviceinsatser vid samboende/makar.

4.9 Tilläggsdebitering

Ingen tilläggsdebitering sker bakåt i tiden i de fall kommunen har brustit och den enskilde har betalat för låg avgift. Avgiften ändras från den månad felet upptäckts. Felaktig avgiftsberäkning

rättas tre månader bakåt om omsorgstagaren lämnat oriktiga uppgifter som medfört att den enskilde betalat för låg avgift till kommunen.

4.10 Återbetalning

Om kommunen är ansvarig för felaktig beräkning som medfört att den enskilde betalat för hög avgift återbetalas den enskilde det belopp som felaktigt debiterats som mest tre månader bakåt. Om den enskilde lämnat felaktiga uppgifterna som medfört för hög avgift fattas nytt avgiftsbeslut när den enskilde inkommit med korrekta uppgifter. Ingen retroaktiv rättelse sker.

5. Egenavgifter för vuxna i HVB

31 kap 3 § 1 SoL reglerar vilka avgifter kommunen kan ta ut vid insatser för vuxna. Lagen skiljer mellan stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär och andra stöd- och hjälpinsatser.

Huvudregeln är att behandlingsinsatser ska vara kostnadsfria för den enskilde. Kommunen har dock rätt att ta ut en avgift för kost och logi oavsett om vården bereds enligt SoL eller LVM. För insatser av behandlingskaraktär får avgiften inte överstiga det belopp som regleras i 6 kap 1 § SoF. Om den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut kan avgiften fastställas till en lägre nivå eller efterges helt enligt 33 kap 6 § SoL. Om den enskilde har försörjningsstöd efterges avgiften helt.

Om den enskilde inte frivilligt betalar avgiften kan socialtjänsten med stöd av 33 kap 6 § SoL - väcka talan om återkrav hos förvaltningsrätten. Innan sådan talan väcks ska en bedömning göras om den enskildes betalningsförmåga. Beslut om att delvis eller helt efterge fordran fattas enligt 33 kap 6 § SoL.

6. Egenavgifter för vårdnadshavare vars barn får vård utanför egna hemmet

Föräldrabalken 7 kap 1 § anger att vårdnadshavare, var för sig, har en underhållsskyldighet gentemot sina barn. Om ett barn under 18 år genom socialtjänstens försorg får vård i annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader (SoL 32 kap 3 § 2 och LSS 20 §). Det gäller för placeringen enligt både SoL, LVU och LSS. Skyldigheten upphör den dag barnet fyller 18 år, även om barnet går i gymnasiet. Ersättningsbeloppet bestäms efter samma grunder som om det gällde att bestämma återbetalningsskyldighet för var och en av dem enligt lagen om underhållsstöd (6 kap. 2 - 4 §§ SoF). Beräkningen ska göras på var och en av föräldrarna.

7. Årlig uppräknings av taxor och avgifter

Prisbasbeloppet räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget enligt bestämmelserna i Socialförsäkringsbalken. Beräkningarna görs med utgångspunkt i förändringen av konsumentprisindex och fastställs för helt kalenderår.

Årlig uppräknings av taxor och avgifter beslutas av Kommunfullmäktige. Højningar av vissa avgifter är kopplade till prisbasbeloppet.